

Илустрована Ратна Кроника

ИЛУСТРОВАНА РАТНА КРОНИКА ИЗЛАЗИ У СВЕСКАМА. — ПРЕТПЛАТА НА 10. СВЕЗАКА СТАЈЕ КРУНЕ 2—. ПОЈЕДИНА СВЕСКА СТАЈЕ 24 ПОТУРЕ. — ПРЕТПЛАТА — — — СЕ ШИЉЕ: КЊИЖАРНИЦИ СВЕТОЗАРА Ф. ОГЊАНОВИЋА, НОВИ САД. — — —

1389.

УРЕЂУЈЕ: ДР. КАМЕНКО СУБОТИЋ. — ИЗДАЊЕ КЊИЖ. СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА.

1912./3.

„РЕЧ САМ ДАО!“

— Смрт мајора Николе Благојевића. —

[Слика из српско-бугарског рата.]

Знајући добро од коликога је значаја, да се одржи један ђувик на Чупином Брду, командант дунавске дивизије другог по-вива, генерал Мих. Рашић, узвешува, генерал Мих. Рашић, узвешува слушалицу телефонску и отпоче кратак разговор са позицијом:

— Хало, ко је ту?

— Командант батаљона у деветом пуку, мајор Никола Благојевић!

— Овде је ђенерал Рашић.

— Заповедајте, господине ђенерале!

— Позицију, на којој сте, треба да задржите по сваку цену.

— Задржаћу је, господине ђенерале!

— Њу морате задржати.

— Задржаћу!

— Успех битке зависи од тога.

— Задржаћу!

— Част Србије захтева —

— Задржаћу!

— У крајњем случају —

— У најгорем случају — не

силазим одавде жив. Дајем реч!

— Хвала Вам!

— Разумем!

Говор се прекиде.

Место њега после неколико тренутака груну цео бугарски пук на батаљон мајора Благојевића. Удар бејаше силан, луд, дивљачки.

Никола Благојевић је човек у добрим годинама, стари официр, који је радио махом у канцеларији на досадним актима и списковима. Од њега се никада не чу хвала; не хваљаше се он

својим јунаштвом, нехваљаху га ни други — ма да га нико није ни кудио.

Али дође рат.

Капетан Благојевић свуда беше поуздан; стиже свакад на време; сврши посао на задовољство; ако треба стићи непријатеља — трчи пред свима; ако треба позицију задржати — хладан је као лед; непомичан као стена.

Знало се, да ни сада од осмог ка деветом дану јулија, на Чупином Брду, не заборавља ново-произведени мајор Благојевић своје дужности.

А он ју је схваћао како је ретко ко може схватити.

Батаљон се одупро јуначки, али се бројна снага његова губи према броју нападача. И не само то: она се брзо преполови. И још се смањује.

Стари официр, а млади мајор, командант батаљона, баца још један поглед на своје људе од којих постају лешеве, погледа тамо откуда би дошла помоћ кад би је било, диже главу небу, као питајући га, шта да ради, али му одлука би брза и готова.

Заповеди да се одступа.

Дакле — положај се у овај мах не може одржати.

Али он је дао реч да са њега неће жив сићи!

Одржаће реч

Бугари халакнуше и стадоше ускакати у шанац.

Први и други, који беше најближи мајору, падоше од метка његова револвера.

Паде и трећи.

Паде и четврти.

— Господине мајоре! — рече му наредник који се не хте

† проф. Бошко Петровић, на позицији код Штипа три дана пред смрт

маћи од њега, — још бисмо се могли спасти.

— Ти иди!

— Не могу без Вас!

— Заповедам!

— Одричем покорност.

Мајор задрхта, сузе му грунуше: не задрхта пред непријатељском силом, али њега, старога војника, изненади, да му његов млађи одриче послушност.

Виде то наредник:

— Оппростите, идем!

Пољуби мајора у раме, па коракну али се стропошта погођен зрном.

Све се то извршило за неколико секунда.

— Реч сам дао! — узвикну мајор, па коракну напред и громогласно кликну: „Живела Србија!“

Његов револвер плаћу и пети пут али тај пети метак мајор бепе наменио себи.

Куршум прође од десне слепоочне кости па изађе на лево.

Племенита крв шикну, и нестаде једног у животу скромног, а на делу великог човека.

Славни француски маршал Неј тражио је смрт на Ватерлу, вичући: „Ходите да видите, како умире маршал француске војске!“

То је дивно; ипак Неј није погинуо: нису га нашли непријатељски куршуми, а он свој није употребио.

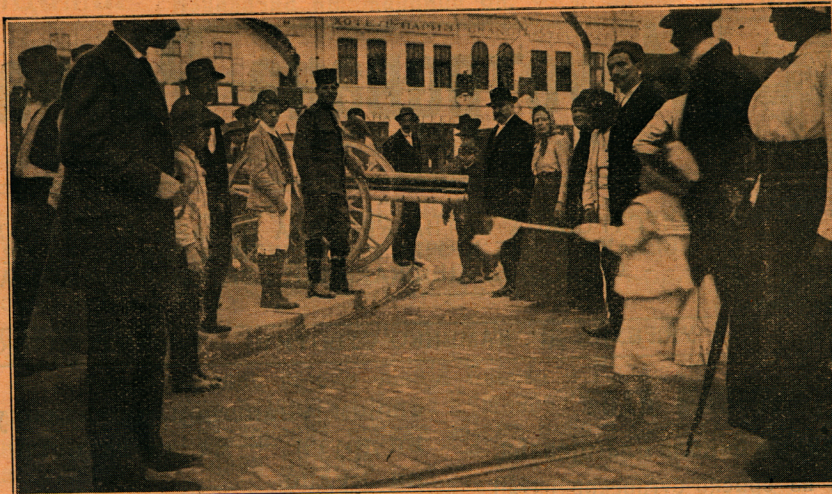
Српски мајор не обзнањује своју смрт: гине вато што треба реч одржати: и њега штеде непријатељска зрна, али он не заборавља да сам има куршума.

НАРЕДБА ГЕНЕРАЛА СТЕПАНОВИЋА.

команданта II. армије, за све официре, чиновнике, подофицире, капларе и редове II. армије за 10. август 1913.

На основу Наредбе Врховног Команданта од 4. овог месеца, друга армија престаје данас дејствовати.

Све њене трупе и установе, упућене су у своја мобилизациона места, где ће се демобилизати, и обвезници са својом стоком, возовима и опремом, вратити својим домовима

Славље у Београду
Заробљени бугарски митраљеви, топови на Теразијама

на мирнодопски живот и рад код својих породица, а официри и војници сталног кадра, са државном опремом на своју мирнодопску службу у гарнизону.

Штаб II. армије одлази данас у своје место мобилизације, да се тамо демобилише.

II. армија је, дакле, завршила своје задатке, које су јој Краљ и Отаџбина били одредили и данас кад она престаје дејствовати, ја, који сам био срећан да њоме командујем, ево полажем и Историји предајем рачун о њеном раду, од 4 октобра 1912 године кад је почела дејствовати, па до данас, а ево тог рачуна:

1. Одмах у почетку рата 1912. године другој армији је било наређено, да заузме Криву Паланку, па преко Страцина наступа Кратову, и ово заузме, а по заузећу Кратова, да очекује даље наређење

И друга армија је извршила све ово, цигло за 5 дана, и тиме отпочела венац своје Славе, у који је уплела прво цвеће својих успеха: Царев Врх, Криву Паланку, Кратово, Страцин и „Црни Врх“, ту капију Овчег Поља и Маџедоније.

2. После ових победа, другој армији је наређено, да са бугарском онда братском и савезничком војском, опсади Једрене, и она је то извршила, и после надчовечанских мука јуначким нападом — заједно са бугарском војском отела је Једрене, осветила је погибију српскога краља Вукашина на Марици, и својој Отаџбини извојевала неугасиву Славу српскога оружја, које ће вечито сјати као Сунце.

3. Кад су, после овога, Бугари од савезника постали наши смртни непријатељи, и оскрнавили гробове наших јунака, који су за њихову сло-

боду пали код Једрена, а које сам им ја предао у аманет на чување, и пошли на Србију, да је мачем и огњем као прави крволочни варвари збришу са лица земље, другој армији је било наређено: да утврди и одбрани Пирот, ту најважнију брану бугарској најезди, кроз Нишавско војиште, у срце Србије; и друга армија извршила је овај задатак, и варварска нога Бугаринова пребијена је на самој граници, одакле је се само са једном ногом повукао.

Друга армија је и овде извршила свој задатак, и одбраном Пиротског Утврђеног Логора донела је нову Славу српског оружја.

Као што се из напред изложеног види, друга је армија вршила све облике ратних операција, и то: у почетку свога рада нападне операције у пољској војни; затим опсаду утврђеног логора и насилно отимање истог, а на завршетку истог: одбрану утврђеног логора, при чему се као сјајне звезде на српском небу блистају: јуначка одбрана утврђеног положаја Тумбе, и сјајно изведен маневар, и херојска одбрана на отвореном положају код Калне и Јаловика.

Друга је армија дакле, у свима борбама са непријатељем била победилац Па и тамо, где су јој слата појачања, она су стизала, кад су трупе друге армије већ биле извојевале успех

Но сем бораба са непријатељем, друга је армија имала и непрекидне и страховите борбе са елементарним стихијама и болештинама, јер су њу нападали наизменично, али непрекидно мраз и незапамћен снег, а по том непрекидна киша и магла, тифус, срдобоља и колера, и све је то друга армија издржала, а није се у бојној готовости и јунаштву поколебала.

У свима тим страшним борбама, друга је армија изгубила свега 5117 људи (погинулих, умрлих, рањених и несталих)

Друга армија, по свршетку свију датих јој задатака, враћа Отаџбини сву бојну спрему, која јој је дата, а поред тога и огроман скупочен пљен, отет од побеђених непријатеља.

После оваких заслуга и успеха друге армије, ја данас свијајући њену победоносну заставу, предајем је Отаџбини на чување, а потомству на углед, са натписом: „победоносна“.

А за ову изванредну срећу, коју сам доживео, ја благодарим: прво Богу, који ми је доделио срећу да командујем овом јуначком армијом, и помогао ми, да је кроз све тешкоће и преко свију препона срећно проведем, и доведем до победа и Славе.

А после Бога благодарим јуначима ове армије, који никада нису малаксали, — ни онда, кад су се смржњавали са пушком у руци — у херојским подвизима, но су неуморно и неустрашиво газили и савлађивали све препоне и јуначки брали победе и Славу.

Праштајући се са њима данас, ја им: свима официрима, подофицирима и војницима, као и свима чиновницима — изјављујем моју дубоку благодарност, и желим им, да својим породицама стигну здрави, и нађу их здраве па да са њима весело на топлом домаћем огњишту прославе Бога, који их је вратио живе, и позивам их, да нашим погинулим и умрлим друговима узвикнемо: „Слава им!“

Командант, Почасни Ађутант Н. В.
Краља, Генерал

Степ. Степановић.

»Ваљани људи«.

— *Како један одушевљени Француз пише о Србији.* —

„Ваљани људи“, то су војници који сада дефилију као победници улицама Београда, као што нам то пре неки дан јави депеша нашега нарочитога кореспондента. То су они који не поделивши ову част, и даље бивају по логорима; то су они који још леже по болничким постелима. То су такође и оне сељанке које већ скоро годину дана обрађују земљу као људи; то су оне варошанке које већ месецима бдију неуморно над узглављем рањеника и грозничавих, тешећи самртнике и сахрањујући мртве. То су они који су их поздрављали; то су најзад сви Срби, јер су сви они величанствено испунили своју дужност у улози коју су им судбина или закон наменили.

Па како они само знају своје улоге! Како су само били приготовљени да испуне своју дужност!

Пуковник *Живановић*, шеф штаба друге армије, причао ми је једнога дана у Пироту:

— Од анексије Босне има већ пет година, и за то време ја и моји другови нисмо знали ни за један дан одмора. Сутра дан по овој анексији, која је уништила толико српских нада, основала се лига: Народна Одбрана, и од тога тренутка нисмо ни једнога дана одахнули. Прокстарили смо целу Србију, идући по њеним најмањим селима носећи благе речи сељацима, обавештавајући их о несрећи отаџбине, дајући им, да упознају непријатеље, и то оне које је требало одмах оборити, и оне, које је требало затим оборити, и како би се требало у томе наћи. Свакоме смо показали, која ће му бити дужност у тренутку, када сви листом уста-

немо; за овај критичан тренутак који се у исти мах и очекивао и од кога се стрепило, свакоме до жена и деце обележили смо пут. Свима смо најпосле казали: „Радите, радите и штедите, не да се обогатите, него да би могли да водите рат са непријатељима ваше отаџбине, да би јој повратили њену величину из прошлости!“

Ето то спремање изнело је пред очи задивљене Европе једну војску која је поднела све јурише, и природе и људи: чији полет није никада попустио, ни пред зрнима ни пред колером; и којој чак ни издаја њених савезника није могла да поколеба веру.

Србија за своју победу дугује такође дисциплини, на коју су слободно сви пристали, како у војсци тако и у администрацији земље и у политичком свету. Та дисциплина је божанствена, јер је брашка и уме да буде љупка остајући при томе ипак апсолутна.

Ван службе има само људи које сједињава иста патриотска мисао, п ред којом се сви сматрају једнаким. У *широтској крчми*, у којој је био штаб друге армије, скупљали су се често у истој сали за време обеда врховни команданти и најнижи војник, па ником ни на памет није падало да се томе зачуди, или да се осети незгодно.

С друге пак стране, нема примера, да би млађи дао себи слободу да оспори какву наредбу; када би је примио, одговорио би само: разумем, [и могло се бити сигурним да ће заповест бити извршена и то добро извршена. Последице овога „разумем“ биле су од чудовишне вредности.

Да би доказали да су „разумели“, један цео батаљон трећег позива приликом бугарског препада на Св. Николи, а у коме је било људи у педесетим годинама, нападнут од осам непријатељских батаљона, *изишло је још до последњег човека*, да би само дао времена, да дође један батаљон регрута од 18 година, који су такође тако добро „разумели“, да један део њихових непријатеља није отишао даље а други још трчи! У Криволаку су Бугари у самом почетку акције освојили једну батерију од 75 мм; пуковник је одмах дао сазвати официре и казао им је:

— Ако за пола сата не будемо повратили наше топове, размрскаћу себи лубању.

— Разумем, одговорили су официри отпоздравивши по војнички И пре него што је непријатељ имао времена да окрене топове противу Срба, батерија је била повраћена и припомогла је поразу Бугара.

Славље у Београду
Свечан полазак краљеве гарде на откриће споменика војду Карађорђу

Када сам приспео другој армији, тек што је војнички воз, којим сам дошао, искрцао свој контингент, када се вагони (40 људи и 6 коња) пре но што ће се вратити, напунише од једном људима, чије весело држање даваше њиховом укрцавању необичну физиономију. Објаснише ми да су то били људи пуштени на осуство. Слали су их у серијама да проведу три дана код куће да би умирили своје жене и утврдили штету коју су причинили Бугари. И тако из вечне грмљаве топова, из звиждања куршума пуштали су из борбене линије борце на осуство! Какво поуздање у патриотизам и у дисциплину свакога од њих! Заиста, ја не знам да ли постоји још каква војска на свету, у којој би се усудили да покушају тако што

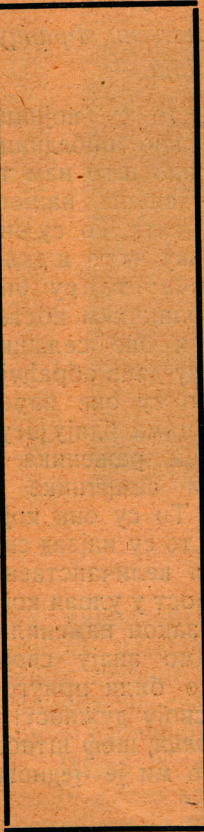
На моје питање, да ли при повратку не фали по кој год на прозивци, пуковник *Аншула*, председник војног суда, одговорио је:

— Деси се по кад да људи због нагомилавања на железници одоцне за дан два. Њихова је судбина у на пред одређена — десет година робије... после рата. Али, додаде он, можемо бити спокојни за њих, они којима се то десило и нису погинули, одликовани су медаљом „за храброст“ и према томе ће бити помиловани.

— Нема примера дезертирања; напротив има дезертера из времена мира који су се готово сви вратили из иностранства, да се јаве ради војне обавезе и да се туку

Може се рећи, да је цео српски народ „марширао“, јер су сви до неспособних служили. Ревизија неспособних дала је 40.000 способних људи да послуже у извесној мери. Они су ишли иза пукова. Једнога дана у Пироту, 15. пук мењајући позиције прошао је кроз варош Киша је падала пљуском, заглибљивало се у блату а неки људи су марширали босоноги да би им било лакше. На челу: застава; у центру: пуковски хорови који су певали ратничке химне — противу..... На крају: око хиљаду неспособних ишли су носећи грање за прављење заклона пуку противу шрапнела. Рекло би се да шума иде. Већина људи којих је ту било још од октобра 1912., спавали су готово увек у блату и снегу; били су у самим закрпама, али су били неговане браде и били су у колико је могуће чисти сви са цветом иза уха и под шајкачом, који су им доносиле сељанке које су истрчавале дуж пута.

Требало је видети, са каквим су поноситим држањем пролазили испред свога генерала, старога *Степе Степановића*, са белим, растресеним брковима и тако благим погледом,

Град Једрене, које је српска и бугарска војска освојила

који их је са прага своје крчме посматрао! Ах! да лепих војника и дирљиве поворке, над којом небесни ветар пролажаше као патриотски дах и коме ништа није недостајало, па чак и неизбежни циганин, који и поред целог свог војничког товара налажаше опет начина, да носи своју виолину са толико опрезности, као да је, како се то каже, водио младу у цркву

Требали би ми читави ступци и желео бих да имам чаробније перо да би постигао да сви разумеју, како су Срби, својим патриотизмом и својим дисциплинованим духом, достигли крајње границе људске захвалности.

Ах! да, ваљани људи!

Они су дали свима онима, који су повили главу под теретом незаслужне судбине, сјајан доказ, да су воља и нада неопходне врлине, које крче пут постојаној Правди. И због *штога их ми треба да волимо*.

Часови, које сам преживео у сенци њихове заставе, у чијим су се борама налазиле три боје наше Француске, остаће међу мојим најбољим успоменама. И ја овде кажем искрено: **Да нисам Француз, желео бих да будем Србин.**

Како је у Струги.

— Шареника народа и племена. — Трговачке пијаци. — Шта треба учинити за Стругу. —

Од Ђ. Меленшијевића.

Струга, крајем јунија.

Субота је пазарни дан у Струги, и тај пазарни дан је у сваком погледу интересантна појава. Ту ћеш видети мешавину раса и народа, каква је могућна само на Балканском Полуострву. Прво ће ти пасти у очи омалени, али добро развијени Арбанаси с црвеним фесовима и великим зеленим ки-

ћанкама, које их куцају чак по плећима; низ леђа им висе рукави од беле шкурте; на на развијеним грудима шири им се црвен џемадан, опточен широким везом гајтана. Они су мирни, озбиљни и као замишљени. Преко Ђавтана је већ постављена граница, али они ипак долазе у Стругу на пазар, јер то им је најближа варош.

а за тим су га поново Турци од Бугара отели

На Ђавтану још није постављена царинарница; али баш и кад би је било, требало би овим људима гледати кроз прсте, јер им је Елбасан сувише далеко.

Ту ћеш, дакле, видети елбасанске трговце и пиљаре са крупним, руменим трешњама, и телале који вам нуде елбасански дуван, поморанџе, смокве, алеву паприку итд. После ћеш видети солунске Јевреје, који ништа не купују већ само иду по народу и меркају; ово су трговци који су дошли да се обавесте о будућем раду.

Па, онда, ту су Арапи из Велешта; Турци из околних села са персијским капама, дугачким кафтанима, или у димијама са високим фесовима и дугим кићанкама; они обично иду у групама са оцама и дрвишима. После се нижу Куцовласи с фулама од Ћитајке и Куцовлахиње у дугачким зубунима од зеленог сукна; поред њих иду пришћани са скадарским белим тесним чакширама, које су ишаране црним гајта-

ном; ту су Срби из Дримкона са одећом од белог сукна, онаквом истом, каква се носи у Лужници, Заплану и Високу. Ту су вам даме, Цигани, црни као гар, у чоханим чакширама, антеријаме и хемаданима, ишараним срмом и шљокицама.

Један једини пут води кроз Стругу, јер се на Дриму налази само један мост; тим путем, том чаршијом, једва се може проћи. Ту је метеж, врева, вика и граја. Сваки нуди своју робу на продају. На пољани, где скреће пут у Дебар, налази се сточни пијац, где се продаје стока: коњи, волови, краве, биволи, биволице, мазге, магарци, овце, козе, јагањци, јарићи, свиње, прасад... Стока је ситна, али издржљива. Најкрупнији су биволи.

На пољани код текије, у турском крају вароши, где је општински суд, пошта, телеграф и месна команда, налази се житарска пијаца. Ту се продаје пшеница, раж, кукуруз (ченка), пасуљ итд. Храна је

врло скупа: ока кукуруза кошта 3 до 4 гроша.

На мосту се налазе кафанице, дућани и рибаре, у којима можеш увек купити свежих јегуља, пастрмки, летница, кресница, крупних шарана, кленова, скобаља, писија, мрежића, плашица и других врста риба.

У чаршије највише пада у очи кујунџијска роба од сребра лепи турски опанци, јужно воће, бонбоне и шећерлеме.

На угловима седе гуслари из српског Дримкола и Дебарца, и живим македонским наречјем певају песме о славним бојевима српске војске са Турцима. Нарочито се лепо опевали јуначке походе Прве Армије и њеног главног команданта, престолонаследника Александра. У тој песми се најпре пева о Кумановској битки; затим гажење турске војске преко Црног Врха, Бабуне и Бакарног Гумна; па онда бежање Џавид пашино, кад је разбијен код Битоља...

Композиције су просте, али су тужне и дирљиве, јер су извађане из душе народне. Око ових гуслара скупи се толико света, да се за дуже време прекине саобраћај. Старији људи, Срби и други хришћани, плачу и грцају, слушајући звуке јаворових гусала.

Пазар у Струги обилато је посећен сваке суботе. Најближи је град Охрид али он некако није под руком струшкој околини. У Стругу долази на пазар цео Дримкол, Деблрци, Јабланица, горњи слив Шкумбе и Деволи и цела западна обала Охридског језера, јер је Елбасан далеко, а Берат још и даље. Подградац на југу Охридског језера био би ближи за села, расејана око језира, али је затворен са свију страна и одвојен језером и рђавим путевима.

Због свега тога Струга, са својим дивним положајем на обема обалама Црнога Дрима и на Охридском језеру, на старом класичном путу из Македоније у Драч (стари римски насип још се виде у струшком пољу и преко Крстаца на Јабланици) има велику будућност. Према аутономној Албанији треба да будемо попустљиви у погледу царинских дажбина.

Операција у београдској IV. резервној болници

Шта више, најбоље би било кад би са њом ступили у што тешње трговачке односе и кад би што пре наградили добар друм од Струге до Елбасана, или бар до Ђафас Ана. Арбанаси су према нама добро расположени; треба да се трудимо да их још боље вежемо за наше пијаце и тргове.

Цео западни крај средње Албаније упућен је преко Ђавтана искључиво на струшку пијацу. Обезбедити му приступ на овај пијац значи подићи град Стругу. А да би се ово могло постићи неопходно је потребно, да се оснује дримколски

срез, коме би среско место била Струга; да се у Струги подигне нижа средња школа, пољопривредна школа и станица, које би као жиже привлачиле омладину из целе околине.

Вода из Охридског језера ваља се Црним Дримом и скрива у себи велику, управо неизмерну, количину снаге и енергије. Шта ли би се само овом силном снагом и енергијом могло постићи!... Али то неје могао нити умео учинити Турчин... Турчин је фаталиста; он верује у судбину (к'смет); по цео дан седи крај обале; скрстио ноге, гледа у воде, ћути и пуши.. Свремена на време уздахне; метне палце обе руке иза ушију. повије се напред, а на груди му се отме лаган, али тужан и сетан узвик: „Алах!“

У овом узвику има нечега и дирљивог и дивљачког, али у исти мах и нечега што дражи и распаљује. Упитаћеш га: „Како, ефенди?“ Одговориће ти: „Берикет верс'м. — „Оде царевина?“ — Инш алах! К'смет.“

С високог минарета оца виचे сабах, јулеј, икинди, акшам и јацију. Турци хитају у Џамију клањају, издишу и брекћу. То им је сав културни живот. Међутим време јури и лети. Култура не пита за сентименталне верске уздахе. „Штампа“.

МАТИ.

и, што си мене из крви и мука
Дигла у живот . . . данас ми опрости,
Што нисам борац . . . то је судба пука,
Ал' бол ме тресе и ломе се кости
Од честољубља и од жалости —
Мајко, опрости!

*

Кад су сви пошли, у редове мушке
И ја сам хтео, ал ме нису хтели;
Авај! ја бејех неспособан пушке,
И чини ми се: сви су мене клели,
Песме војника носећ' пушку пуну
Као да ме куну!

*

О, да си знала! Крај тебе у кутку
Какав бол страшни раскид'о је мене,
Отрован судбом, у томе тренутку
Роптах: О, Боже, зар да чувам жене,
Док се у борби они мушки боре
Да будућност створе?!

*

И ја сам тада дрхтао к'о пак'о,
Ломио перо к'о проклетство неко;
Ти ниси вид'ла... к'о демон сам плак'о,
И саму смрт сам к'о благослов чек'о —
Заридах грозно, да ме више није,
Да ме гробље скрије.

*

Пук дванаести к'о олуја крете —
Песницу бола о судбину треснух;
Командант збори... мени сузе лете,
Музика грмну... и ја обнесвеснух —
Будим се, гледам: мртва соба ћути,
И плачу минути...

*

И мени дође: к'о да се све стреса
И гнуша, мајко, и мене и тебе;
И мени дође, да срушим небеса,
И да прокунем и живот и себе —
Отрован судбом само срце кидам,
И демонски ридам...

*

Оставите ме . . . нек' ми душа пати,
Што нисам пао у сред светог боја;
Куни, прокуни . . . не куни ме, мати,
Од мене јача судбина је моја —
Ал' бол ме тресе, и ломе се кости
Од честољубља и од жалости —
Мајко, опрости!

Мил. К. Николић-Расински.

Косово је освећено!

О, не плачи мајко, стегни срце своје,
Не тиште ме више љуте ране моје
Оздравићу скоро, снага ми се враћа,
Па ћу опет, тамо, где су моја браћа.
— Чело моје није више намрштено
— Косово је, мајко, славно освећено!..

Ох да знадеш само, добра моја мати,
Како је за Српство славно војевати;
Кроз паклену ватру, посред борбе љуте,
Сви смо напред ишли главе уздигнуте,
— А ни један није с правог пута скрено
— Косово је, мајко, славно освећено!..

Падали су наши, врела крв се лила,
На љуту је силу навалила сила,
Парали су прса оштри бајонети,
Ал' је сваки од нас хит'о својој мети,
— Не жалећи своје тело заморено
— Косово је, мајко, славно освећено!..

Као густе облак кад га ветар гони,
Летели су наши храбри легиони,
Душмани пред њима падаху ко снопље;
О томе сведоче: Куманово, Скопље!
— Османлијско царство ту је сатрвено
— Косово је, мајко, славно освећено!..

На Косову мајко нема робља више,
Петвековно робље сад слободно дише
А из вреле крви палих витезова
Изнићи ће бујна покољења нова —
— Види, српско небо свуд се ведри, ено,
— Косово је, мајко, славно освећено!..

О не плачи мајко, стегни срце своје,
Не тиште ме више љуте ране моје
Оздравићу скоро, снага ми се враћа
Па ћу опет, тамо, где су моја браћа
— Чело моје више није намрштено
— Косово је, мајко, славно освећено!..

Правда.

Ратна зрнца

Из црногорских ратних лгора

1.

Дошао један Ужичанин у црногорски логор на Бардањол. Црногорци га дочекали ка што најљепше може бити и започели причу о ратовању.

— Колико има турске војске у Скадру? — упита Ужичанин браћу Црногорце.

— То ти не умијемо рећи; а почисто знамо да има три стотине дућана и да за шест мјесеца ниједна пара из Скадра нији изашла! — одговара му један Црногорац.

2.

У Црној Гори нема обичаја да се поткивају волови и за Црногорце је била новост када су на Скадру виђели шумадијске волове потковане. То је дало повода једноме Црногорцу да једне вечери узвикне:

— Хвала Богу, браћо Црногорци, има ли иће у свијету сретније земље од Шумадије?

— Због чега, чоче? — упитаће други.

— Како због чега?! Погледајте ће шумадински волови иду потковани а црногорски официри боси!... одговори им први.

3.

Повратио се неки рањени Црногорац са Бардањола кући па га питао ђед:

— Реци ми, дијете, какви су јунаци ови нови и млади Шумадинци? Је су ли слични онијем из Карађорђијева доба?..

— Не питај ме, ђедо, за њихово јунаштво на земљи! — одговори му унук.

— Ма како, чоче? — опет припита старац.

— Тако ваистину... мало је њима јунаштва на земљи, него су сад измислили нечесове јареоплане па лете испод облака ка и прави орлови! — опет му одговори унук.

Старац позаћута, скиде капу, прекрсти се и од свег срца узвикну:

— Е нека их, да Бог да сви окрилатили од Краља па до каплара!..

4.

Послије пада Ђаковице један Црногорац пролазећи кроз варош спази једну сајхиску радњу и упуту се право у њу.

— Помага ти Бог? — довикну Црногорац сајцији.

— Бог ти помога! — одговори му сајција.

— Дигни се одатле! — довикну му Црногорац.

Сајција видећи овог наоружаног устаде, а Црногорац прође за тезгу, сједе на његово мјесто, скиде са рамена пушку и пружи је сајцији говорећи:

— Ево ти ове пушке... ја сам доста ратова, сад иди ти паратуј, а ја ћу остати ође да што припазарим!... И сигурно је нешто „припазарио“....

Уз наше слике

Др. Бошко Петровић. У нашем данашњем броју доносимо снимак покојног дра Бошка Петровића из војничког логора српске војске у Штипу, где се бавио као дописник „Српске Ријечи“ у Сарајеву. Снимио га је фотограф српске војске у оном моменту, када је седео у логору за столом и писао своје утиске из Штипа, од којих је дописа послао и

један овдашњем „Бранику“ који је — после његове смрти на два-три дана — и изашао у „Бранику“. Његов српски фанатизам, његово српско срце одвукло га је у гњездо опасности по живот од колере и он је пао као жртва неумитне косе колерине. Када су га у Скопље одвраћали да не иде у Штип, јер је тамо најжешћа борба, најопасније, и нудили га, да иде у друге две армије где је мање опасно, он је одговорио: „А ја баш тамо хоћу да идем, где је најжешћа борба, где је најопасније, јер то хоћу да видим, то хоћу да опишем“.

И отишао је — али је и главом платио, сиромом Др. Бошко.

Славље у Београду. И у овоме броју доносимо слике о уласку српске војске у Београду, о томе ратном и јединственом тренутку српске историје, о догађају, који се само у сну могао сновати. Редак је, велик је то дан био кад су се косовски и сливнички осветници победоносно вратили у престоницу, и они, који нису срећни били, да тада буду у Београду, нека се барем крепе национализмом гледајући слике.

Град Једрене. Слике Једрена сећа нас на јунаштво српско под том тврђавом, коју су Бугари само помоћу Срба освојили, а за тим су је у лудилу своје срамно изгубили. Ударили су на брата, који им је против Турчина помогао, а Турчин је весело ушао у Једрене, да их још за дуги низ година задржи. Сад се у Цариграду воде преговори и Бугари су Једрене већ напустили.

Операција у IV. резервној болници. Слика нам приказује тежак оперативни случај, тешке болове српског војника, *које он лако сноси за своју отачбину*. Таки су потомци Краљевића Марка.

ГОТОВЕ СУ КОРИЦЕ ЗА ::
:: „Илустровану
Ратну Кронику“ ::

у црвеном платну са насловном сликом Кронике и са златним насловом — врло лепо и укусно израђене. Цена је са поштарином **К 2-20.**

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА
НОВИ САД. (Ujvidék).